

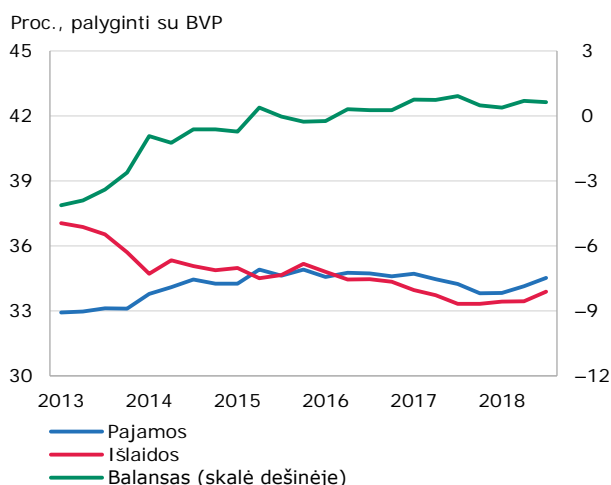
VIII. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

Nuo 2016 m. valdžios sektoriaus balansas yra perteklinis, prie pertekliaus susiformavimo daugiausia prisideda palanki ciklinė ekonomikos padėtis. Pastaruoju laikotarpiu sparčiai didėjo darbo užmokesčio fondas, namų ūkių vartojimas, tai lėmė gausesnes pajamas iš susijusių mokesčių (pvz., gyventojų pajamų mokesčio) bei socialinių įmokų ir atitinkamai gerino balansą. Jį taip pat gerina jau kurį laiką mažėjantys palūkanų mokėjimai, nors bendrai išlaidos didėjo sparčiau negu ankstesniais metais – daugiausia dėl didėjančių socialinių išmokų ir augančio darbo užmokesčio valdžios sektoriaus darbuotojams.

Fiskalinė politika skatinančiai veikia Lietuvos ekonomiką. Fiskalinės politikos kryptį padeda nustatyti ne nominaliojo, bet pagal ciklą pakoreguoto pirminio balanso pokytis¹⁴. Jis skaičiuojamas nominaliųjų valdžios sektoriaus balansą koreguojant pagal ekonomikos ciklo padėtį ir palūkanų mokėjimus. Tai leidžia įvertinti, koks būtų balansas atmetus pajamas bei išlaidas, nulemtas ekonomikos ciklo. Jei taip pakoreguotas balansas blogėja – fiskalinė politika yra skatinamoji (laisvėjanti), jei gerėja – ribojanti (griežtėjanti), jei pokytis yra artimas nuliui – neutrali. Atitinkamai pagal fiskalinės politikos kryptį galima spręsti apie fiskalinės politikos poveikį realiajai ekonomikai: jis gali būti skatinantis, ribojantis arba neutralus. Kaip matyti iš 22 pav. pagal ciklą pakoreguotas pirminis balansas Lietuvoje nuo 2017 m. blogėja (pokytis yra neigiamas), todėl tuo laikotarpiu vykdoma skatinamoji fiskalinė politika. Fiskalinės politikos laisvėjimą nulemia diskretiniai sprendimai – didintas neapmokestinamasis pajamų dydis, darbo užmokestis valdžios sektoriaus darbuotojams, MMA, socialinės išmokos ir kt.

Nuo 2016 m. valdžios sektoriaus balansas yra perteklinis.

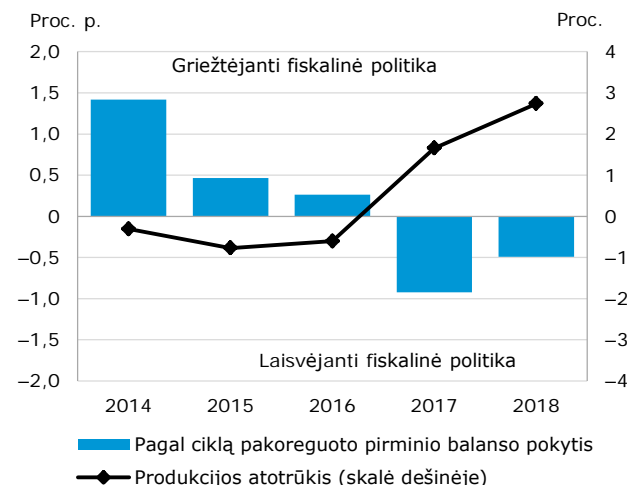
21 pav. Valdžios sektoriaus biudžetas

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaruoju laikotarpiu Lietuvoje vykdoma skatinamoji fiskalinė politika.

22 pav. Fiskalinės politikos kryptis

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Fiskalinė politika linkusi į procikliškumą. Tai, ar fiskalinės politikos kryptis tam tikrais metais yra tinkama, t. y. ar padeda stabilizuoti ekonomiką, vertinama pagal fiskalinės politikos kryptį ir ekonomikos ciklo padėtį, kurią nusakyti galima pagal produkcijos atotrūkio nuo potencialiojo jos lygio ženklą. Skatinamoji fiskalinė politika esant ekonominiam pakilimui, t. y. papildomos fiskalinės paskatos ekonomikai esant virš potencialo (kai produkcijos atotrūkis nuo potencialiojo jos lygio yra teigiamas), yra laikoma procikline fiskaline politika. Atsižvelgiant į Lietuvos ekonomikos ciklą, būtent tokios politikos apraiškų yra šiuo metu. Tai reiškia, kad valdžios sektorius gauna su ekonomikos pakilimu susijusių pajamų, tačiau ne visos jos atidedamos sunkesniems laikams, o prisiimama papildomų įsipareigojimų finansuoti tam tikras sritis. Vis dėlto fiskalinės politikos tinkamumas priklauso ir nuo kitų veiksnių, pavyzdžiui, turimos fiskalinės erdvės. Vienas iš būdų jai įvertinti yra skolos tvarumas ir jos lygis (skolos ir BVP santykis), kuris Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis, yra gana žemas.

¹⁴ Be to, gali būti naudojamas struktūrinis arba pirminis struktūrinis balansas, šiuo atveju iš pagal ciklą pakoreguoto balanso (arba pirminio balanso) atimami vienkartiniai veiksniai.